

OMNES UNUM

Leto XIX
1972
Številka 4

Današnja vloga zdomske Slovenije

Predavanje dr. Jožeta Uelikonja, profesorja na washingtonski univerzi, Seattle, Združene države, na „Študijskih dnevih slovenskih izobražencev“ v Dragi 4. septembra 1971.

(Nadaljevanje in konec)

Ohranjanje slovenskega življa v svetu je mogoče le z vezmi. Z živimi, jasnimi, močnimi vezmi, ki bodo omogočale pretakanje v obe smeri. Ustvarjanje organizacij, odborov in listov je le kratkotrajna rešitev, le začasno zavlačevanje nujnosti asimilacije, mnogo bolj kratkotrajno, kot je življenjska moč živih človeških vezi med znanci, prijatelji, sodelavci. Kajti le žive vezi utrjujejo globino človeških odnosov ter se spletajo preko zunanjih okvirov. (Brez teh živih vezi mene ne bi bilo v Drago).

Preživeti bi že morali dobo jokavega slovenstva in Bleiweisovskega čitalništva, zaradi katerega nam otroci uhajajo, kajti četudi naj bi bilo ohranjanje slovenskih narodnostnih prvin v zdomstvu hvalevredno, pomenja vsako ohranjanje statičnih kvalitiet tudi ohranjanje preživelih oblik, ki izgublajo svoj življenjski smisel doma, ker se odmikajo od živeče domače sodobnosti, istočasno pa ostajajo vsebinsko in funkcijsko odtujene v sodobni realnosti zunaj okolja, v katerega so postavljene. Slovenska kultura v zdomstvu se bije za življenje in za tako obliko življenja, ki je nikdar drugje ni več. Iluzije slovenske oblike sicer ostajajo kot vabljiva gesla, a ostvarjanje takih varljivih simbolov ne reši problema slovenske kulturne eksistence v svetu.

Troje simbolov raste med nami:

1. sistem realnosti in iluzij slovenskega domačega sveta, slovenskih socialnih, kulturnih in političnih vezanosti, sistem vrednot, gibanj, pretakanj; sistem, ki je v nepretrganem razvoju v domačem teritorialnem okviru;

2. sistem „tujega sveta“, podobno prepleten, podobno dinamičen in spremenljiv. Slovenec v zdomstvu prehaja iz prvega v drugega, nerad odlaga vrednote in vezi z domačega sveta; mnogo vezi ima slovensko oznako samo zato, ker jih je človek srečal na Slovenskem. Joel Halpern je v antropoloških raziskavah balkanske kulture našel mnogo podob-

nosti z Indonezijo, brezjanska Marija ima mnogo inачič na Avstrijskem, niti dve najbolj popularni „slovenski vrednoti“ v zdomstvu, polka in potica, nista slovenski monopol. Ob počasnem in postopnem nadomeščanju od doma prinesenih elementov z novimi elementi zdomstva, se bijejo stare vezi z novimi, stare vrednote z novimi spoznanji, ter nastaja ob tem

3. tretji sistem, ki ni ne prvi ne drugi, pač pa povsem nov sistem „emigranta“, kjer se elementi in vezi prevrednotijo, izpreminjajo svojo medsebojno vrednost in pomembnost, vendar so v psihi zdomca identificirani s „slovenskim svetom“, ker zdomec vidi, da niso integralen del novega sveta.

Zdomska Slovenija, katere delček sem, je začasna, izumirajoča podoba, ki ji bo bodoče življenje in obstajanje omogočeno le z neprestanim in nezadržnim dotikom novih ljudi, brez ozira na to, koliko truda vloži v oživljanje zdomske Slovenije matična domovina ali zamejska Slovenija. Biološke zakonitosti rojstev, rasti in smrti doslej ni bilo mogoče spremeniti; mogoče pa jo je zadržati.

Moja potovanja po svetu so iskanja. Ne toliko iskanja novih vtisov v novih, poprej zame neznanih deželah, predvsem so to iskanja samega sebe. Iskanja vezi, iskanja tistih drobnih niti, ki se v življenju spletajo med posameznikom in svetom, ki ga doznava in spoznava. Zato so potovanja po svetu po eni strani prijetne bogatitve, po drugi pa boleča doživljanja. Kot delček zdomske Slovenije sem pogosto zaman iskal odgovora in spoznanja vezanosti na julijskih romanjih v Lemontu blizu Chicaga, na piknikih slovenske pristave pri Clevelandu ali na zborovanjih v Torontu ali pri slovenski maši v San Franciscu. Žal sem doslej zaman iskal jasnih vtisov navezanosti na predmete in ljudi v matični Ljubljani. Ne bi rad posploševal svojih doživetij, a prepad med realnostjo sodobnosti in med iluzijo sanjskega sveta je vedno globlji.

Za Slovenca v svetu je ohranjanje vsake slovenske drobtine napor. Vsaka slovenska beseda, ki jo še znam, je rezultat zavestnega napora, brez njega bi mi beseda zbledela in izginila. Spontano, breznaporno preživljanje teh elementov slovenstva ne obstaja. Kar more biti doma in v zamejstvu spontano in samo po sebi umevno, je v zdomstvu rezultat zavestnega napora.

Zdomski Slovenec je brezdomec. V tujem svetu se naslanja na simbole nekdanjega doma, simbole iz časov, ki se jih spominja: Ljubljana izpred tridesetih let, brez Metalke, Litostroja in stanovanjskih stolpnic, podobe domače vasi izpred avtomobilske dobe; morda mu je uspelo ohraniti živo lipo na vrtu, za božič še spečejo potico, a škofjeloških kruhkov ne uspejo več napraviti.

Ta dvojnost, nepopolna povezanost z novo stvarnostjo v novem

svetu in bolj sentimentalna kot realna navezanost na neko „stvarnost“ doma ni posebno edinstvena za preprostega človeka, ker je podobna dilemi, ki jo doživi kmečki fant, ko se preseli v mesto, a je globoka dilema za izobraženca, ki mu je tehtanje vrednot, precenjevanje doživetij in pretresanje zakonitosti kaj več kot drobna nevšečnost.

Nedavna razpravljanja v slovenskih revijah o konfliktih med etničnimi vezanostmi in ekonomskimi nujnostmi slonijo na aprioristični podstavi, da sistema sovpadata ali da sta med seboj nujno pogojena, da so torej konflikti samo izraz nepopolnosti v sistemih in ne konflikti med sistemi. Energija naj bi se pretakala po istih kanalih, med istimi, četudi neenakimi celinami; končni cilj naj bi bilo raznotežje polnega soglasja.

Ta gledanja so v nasprotju z empiričnimi raziskavami sodobne sociologije, ki sicer ne odrekajo medsebojnih odvisnosti med sistemi, a jih ne enačijo. Preprosto povedano: Slovenec lahko ostane zavesten in tudi zaveden Slovenec, pa najsi dela v železarni v Ravnah, Capragu, Nikšiću, Bochumu ali Pittsburghu. Njegova slovenska zavestna povezanost s slovenskim telesom, kakor koli ga že definiramo, je sicer lahko odvisna od vezi, ki jih ima z delodajalcem, s sodelavci ali s skupnostjo združenega dela, a zaposlitev in storilnost nista odvisna od tega, če sprejema ali odklanja slovenstvo. Slovenski rojaki, delavci v clevelandski žičarni, niso napravili podjetja za slovensko, četudi so ga vzdrževali s svojim znojem; le neslovenski delavci so se naučili slovenskih kletvic.

Za obstanek slovenstva v administrativnih mejah Slovenije ni neposredne nevarnosti; obstanek slovenstva za mejami je dobil novih sil po zadnji vojni, o tem bodo razpravljali drugi; slovenstvo v svetu pa bo moglo kot zavestno občestvo ostati in se utrjevati le, če in dokler bodo med živimi člani in člani obstajale žive vezi, ki bodo obdržale živo, četudi skrčeno, prvo generacijo, ohranile zavest slovenskega izvora in nekaj slovenskih prvin v drugi generaciji in morda spomin na nekaj slovenskega še v tretji. Izseljenki pikniki za živo slovenstvo v zdomstvu niso dovolj.

Ameriška Slovenija je iluzija, niso pa ameriški Slovenci ali bolje Amerikanci slovenskega rodu. Vezi, ki si jih posameznik splete v zdomstva z neslovenskim zunanjim svetom, hromijo njegovo slovenstvo, vsakodnevni vtisi in dotiki ne puščajo dovolj časa in prostora za stike, ki bi jih lahko označili za slovenske. Dodatnih naporov je treba, da posameznik poleg vseh elementarnih nujnosti za obstanek v svetu zavestno ohranja ali tudi ustvarja vezi s slovenskimi jedri, s posamezniki in skupinami, kajti le s temi bo tok asimilacije zadrževal.

Vse to razpravljanje se vam lahko zdi kot odmev neznanega sveta.

Meni je bil neznan, ko sem stopil vanj. A če mislimo, da je za zdovski del Slovenije treba vsaj vedeti, četudi zanjo nič ne napravimo, upam, da ti pogledi niso odveč.

Biti v svetu je nenehno iskanje, življenje v njem je sprejemanje kompromisov, na katere nismo dovolj pripravljeni. Vsiljeni so nam, ker nismo samosvoji krojilci lastne usode. Teža prilagojevanja nas spremlja — zato boste videli, da zdovski Slovenec ni veseljak, je le redko brezskrben, je precej vase zaprt in v sebi gradi nove oblike, ki jih ima za sprejemljive.

Slovenec doma navadno ni prisiljen, da z naporom afirmira svoje slovenstvo; zamejski Slovenec se zanj bori kot posameznik in kot živi člen občestva; zdovski Slovenec mora imeti dovolj svojih energij, da slovensko navezanost sprejme in jo ohranja iz lastnih nagibov, kajti zdovska skupnost zanj niti ne obstaja, če ni zavestno njen člen: skupnost brez teritorija, brez organizacije, navadno brez jasnega smotra. Posamezni zdovski Slovenci — če jih smem tako imenovati — vam lahko samo posredujejo izkušnje iz sveta, ki ga poznajo, ne morejo pa biti enakovredni člani vseslovenske skupnosti, čeprav k tej skupnosti lahko vsaj nekaj prispevajo.

Zidovi okrog drobnih vaških enot se podirajo; četudi bi zidove okrog naših skupnosti v svetu na novo postavili, ne bomo za temi zidovi zadržali svojih otrok. Končno je bodočnost njihova. Zdovska Slovenija obstaja le po tistih slovenskih ljudeh, ki se po svojih formalnih in neformalnih vezeh še osebno čutijo za del slovenskega telesa.

Široki svet nas je zajel, vendar življenje vsakega dne obstaja iz drobnih dejanj in odločitev, odkritih misli ali podzavestnih reakcij:

na domačih tleh je večina sestavnih delov slovensko pobarvana; v zdomstvu tisti sestavni delci, ki jih moremo spoznati za slovenske, predstavljajo le manjšino. Če ni energije, ki bi vsaj te koščke držala pri življenju, bodo zamrli in bo za njimi ostal le nejasen spomin.

Dal Bog, da bi se tem drobtinam življenje ne izteklo prehitro!

Vplivi kanadskega okolja

Na ljudi vpliva po svoje že zemlja, na kateri žive, ter podnebje in ostali prirodni pojavi. Vse to drugače vpliva na Slovence v Kanadi kakor na Slovence v Sloveniji.

Upliv slovenske zemlje

Drugačnega vpliva kanadske zemlje od slovenske se Slovenci najbolj občutno zavedo, ko pridejo po dolgih letih bivanja v Kanadi na obisk v Slovenijo. Slovenska zemlja se jim zazdi tako majhna, ko so se navadili gledati razsežno kanadsko zemljo. Ta občutek ima vsak Slovenec, ko se po dolgih letih vrne v Slovenijo. Vsakemu se pa zdi slovenska zemlja tudi veliko lepša od kanadske. Kajti toliko naravnih lepot je nakopičenih na majhnem kosu zemlje, da se mu zazdi slovenska zemlja kakor lep šopek cvetja, medtem ko ga lepote kanadske zemlje nikdar tako ne prevzamejo, ker so raztresene po razsežni kanadski zemlji.

Slovenska zemlja slovenskega človeka na njej sili in nagiba, da hrepeni kvišku in v globino, ko je ves obdan od gora in hribov. Tako ima slovenska zemlja tudi svoj poseben vpliv na njegovo duševnost in versko doživljanje, na njegov značaj in na njegovo voljo.

V verskem listu „Družina“ večkrat beremo, kako silen vpliv naredo na romarje večerne procesije z lučkami na Brezjah, ko je ta Marijina božja pot obdana okrog in okrog od visokih gora. Sam se spominjam, kako mogočen vpliv je naredilo name, ko je pokojni škof dr. Gregorij Rožman na evharističnem kongresu govoril ponoči možem in fantom na ljubljanskem stadionu o Jezusu v sv. Rešnjem Telesu. V govoru jih je spodbujal, naj naredo sveto zavezo z Jezusom v sv. evharistiji; pokazal jim je z roko proti Triglavu in ostalim gorskim velikanom ter jih je poklical za priče te svete zaveze z Jezusom, ki jo v tej nočni uri sklepajo z njim. Vtis na može in fante je bil silen. Zazrli so se proti goram in nato je kar bobnelo po stadionu, ko so prisegli Kristusu svojo zvestobo. Tako versko doživetje bi bilo na kanadski zemlji skoraj nemogoče.

Ko sem bil lani na obisku v Sloveniji in sem hodil proti večeru po nevihti po Sorškem polju, me je vse kar dvigalo k Bogu. V ozadju v zahajajočem soncu se lesketajoče gore s pobeljenimi vrhovi, nebo nad njimi vse jasno kakor umito in okrog mene šelest gozdov in polja.

Postalo mi je jasno, zakaj je znal tako lepo peti o obrazih iz narave pesnik Simon Jenko, ki je s temi prirodnimi lepotami živel sredi Sorškega polja. Spoznal sem, zakaj mu je lepota narave same pomagala do verskih navdihov in molitev, ki so ga krepile tudi v najhujših življenjskih preizkušnjah. Ko sem gledal s Sorškega polja na silne gorske velikane, sem vse globlje doživel njegovo molitev:

Moči mi daj, moj Bog, moči!
Moči tak' silne, kot je zid gora,
da, ko se ruši svet okrog,
propast me najde še moža.

In ko sem tisti večer na Sorškem polju prisluhnil valovom Save, mi je sama od sebe prišla na misel njegova pesem: „Ob večerni uri stal sem poleg Save, drla z glasnim šumom je z višav v nižave...“ Pesem je mogoče pristno doživeti samo v tem resničnem okolju, v katerem je nastala.

Vpliv slovenske zemlje se pozna v čustvovanju in mišljenju slovenskih ljudi, pa tudi v njihovem verskem doživljanju. Vpliv slovenske zemlje zasledimo pri slovenskih pisateljih in pesnikih, pri slovenskih slikarjih in kiparjih. Brez dvoma vpliva slovenska zemlja tudi na versko doživljanje Slovencev. Zanje še posebej veljajo besede apostola Pavla: „Kar se o Bogu more spoznati, jim je očitno, Bog jim je namreč razodel. Zakaj to, kar je v njem nevidno, se od stvarjenja sveta po delih spoznano vidi, njegova večna moč in božanstvo.“ (Rimlj 1, 19—20)

Upliv kanadske zemlje

Kljub temu, da je na slovenski zemlji nakopičenih toliko naravnih lepot skupaj: gore, jezera, reke, gozdovi, polja, doline in še kos morja, vendar Slovenci v Kanadi nismo prikrajšani za naravne lepote zemlje. Seveda pa kanadska zemlja na nas drugače vpliva kot slovenska zemlja na Slovence v domovini. Tu nas razsežna kanadska zemlja s tolikimi raznolikostmi sili v razsežnost in velikopoteznost. Vse, kar ima Slovenija na najhnem kosu zemlje, ima Kanada na razsežnem ozemlju. Je dežela jezer in gozdov, polj in ravnin, pa tudi gorá in hribov; le da je v Kanadi vse na veliko. Samo Georgian Bay s svojimi številnimi otoki in otočki, na katerih so Kanadčani in Amerikanci postavili svoje poletne hišice, ponekje kar na skalah sredi valov, nudi svojevrstne vtise in doživetja, kakršnih ni mogoče doživeti na slovenski zemlji. Jezer je v Kanadi na tisoče. Ko sem se vozil iz Thunder Baya v Winnipeg, me je začudilo, ko sem bral: „Sedaj se vozite preko 3000 jezer.“ In res

sem iz letala opazoval kar naprej večja in manjša jezera pod seboj. Velike razsežnosti kanadske zemlje in voda, polj in gozdov narede na človekovo dušo poseben vtis. Ljudi bolj silijo v horizontalnost kot v višino in globino.

Če bo od slovenskih naseljencev v Kanadi, zlasti od tistih, ki so že v Kanadi rojeni, postal kdo pesnik ali pisatelj, slikar ali kipar, se bodo njihove stvaritve razlikovale od stvaritev Slovencev v Sloveniji že zaradi drugačnega vpliva kanadske zemlje na njihovo usvarjanje.

Isto velja tudi za verska doživljanja. Vera je sicer dejanje razuma, volje in milosti. Po šolsko, s starim teološkim izražanjem to res drži, ne pa v dejanskem življenju ljudi. Kajti veruje vedno cel človek, ne moremo ga razdeliti na razum, voljo in milost, potem pa še na čustva in na vse ostalo, kar sestavlja človeka. Veruje človek iz duše in telesa, iz mesa in krvi. Kakor torej vpliva zemlja na človekovo telo in dušo, tako vpliva tudi na njegovo versko doživljanje. Naj pojasnim na zgledu. Recimo, da bi naredili Telovo procesijo z enakim petjem, z enakimi slovesnostmi in molitvami za Slovence na slovenski zemlji in za Slovence, ki so bili že rojeni v Kanadi, na kanadski zemlji; pa bo vendar versko doživljanje ob tej procesiji vplivalo vse drugače na duše Slovencev v Sloveniji kakor na duše Slovencev v Kanadi. V Kanadi rojeni Slovenci sami priznavajo, da nanje vsakoletna Telova procesija na Slovenskem letovišču pri Torontu ne naredi nobenega posebnega vtisa, medtem ko imajo Slovenci, ki so nekoč Telove procesije doživljali še doma, močna verska doživetja; kajti v njihovih dušah oživi vse tisto, kar so nekoč doživljali na slovenski zemlji ob Telovi procesiji. Drugačno okolje nudi drugačna doživetja, tudi drugačna verska doživetja, čeprav je Bog povsod eden in isti.

Še bolj kot kanadska zemlja sama vplivajo na Slovence v Kanadi ljudje, ki živijo na kanadski zemlji. Na slovenski zemlji živijo predvsem Slovenci; kar je Hrvatov in Srbov ali ljudi kake druge narodnosti, so tako maloštevilni, da o njihovem posebnem vplivanju na Slovence ni mogoče govoriti. V Kanadi je pa ravno obratno. Slovenci smo v manjšini in ljudje drugih narodnosti, katerih je mnogo več, nujno vplivajo na nas. Vplivi so mnogoteri.

Problematični vpliv jezika

To pot si oglejmo le največji in obenem najbolj problematični vpliv — vpliv jezika. Jezik igra najvažnejšo vlogo pri duševnosti vsakega naroda. Kajti z govorico izražamo svoje misli, svoje želje, svoja čustva, svoja notranja doživetja. V Sloveniji je občevalni jezik slovenski; drugi jeziki za Slovence na slovenski zemlji pri vsakdanjem občevanju in v medsebojnih odnosih praktično ne pridejo v poštev.

V Kanadi je pa drugače. Uradni občevalni jezik je angleški; priznan je kot tak še francoski jezik, a pride praktično v poštev le v provinci Quebec. Poleg teh dveh uradno priznanih jezikov se Slovenci srečujejo pri svojem vsakdanjem delu in tam, kjer žive, še z ljudmi drugih narodnosti, ki zase govore svoj jezik. Marsikak Slovenec ima za soseda Italijana ali Poljaka ali Ukrajinca ali pripadnika kake druge narodnosti. Pripadniki raznih narodnosti skušajo ohraniti med svojimi ljudmi v Kanadi svoj jezik in svojo kulturo. Kanadske oblasti jih pri tem ne ovirajo, ampak jim gredo celo na roko. Vendar so vse te skupine kakor majhni otoki sredi morja angleško govorečih ljudi.

Reševanje problema

Vsi uvidijo, da jim je tudi znanje angleškega jezika potrebno. In tu nastane problem. Problem je dvojen: kako bi se Slovenci, ki so prišli že odrasli v Kanado, naučili angleško, in kako bi se Slovenci, ki so se že v Kanadi rodili ali prišli v Kanado kot otroci, naučili v zadostni meri slovensko. Zelo redkim Slovencem, ki so prišli v Kanado že kot odrasli, uspe, da se nauče res tekoče govoriti angleško, in prav tako zelo redkim, v Kanadi rojenim Slovencem uspe, da se nauče gladko slovensko. Nekateri skušajo rešiti ta problem tako, da se popolnoma izločijo iz slovenske skupnosti, starši skušajo govoriti doma z otroki samo angleško, vpišejo se v angleško župnijo. A problema ne rešijo. Njihovi otroci se res poangležijo in izgubijo celo slovensko zavest; a njihovi starši, ki so delali silo svoji naravi, so ostali to, kar so. Svojih najglobljih čustev in doživetij ne morejo nikdar tako izraziti v angleščini, kot bi jih v slovenskem jeziku; spomini na Slovenijo in na vse, kar so v mladosti doma doživeli, jim ostanejo tako živi, da jih ne morejo zatreti v sebi. Otroci to čutijo in ostane neka stena med njimi. Družine niso skladne, izkoreninjeni starši niso srečni v kanadski družbi; kajti ne more jim nuditi tega, kar bi dobili v družbi Slovencev, a teh se načrtno izogibajo. Kulturno postanejo neplodni za slovensko in kanadsko stvar, prav tako v verskem pogledu. V način kanadskega verskega življenja se ne morejo dobro vživeti, vse pa, kar je v zvezi s slovenskimi duhovniki v Kanadi in s Cerkvijo v Sloveniji, odklanjajo.

Spet drugi hočejo rešiti ta problem tako, da se sploh ne marajo ali ne morejo naučiti angleškega jezika. Radi bi v celoti gojili naprej samo slovensko skupnost in silijo svoje otroke, da bi tako mislili in čutili, kot mislijo in čutijo sami. Vedno znova naglašajo svojim otrokom: tako je bilo včasih doma, v Kanadi je pa vse narobe. Ti pa delajo silo svojim otrokom, ki na noben način ne morejo več tako slovensko čutiti kot njihovi starši, saj so vsak dan po toliko ur v angleški šoli in v neprestanih stikih z angleško govorečo mladino. Če hočejo otroci vnesti

v družinsko življenje kako kanadsko navado, jih starši zavrnejo. Ta slovenski pritisk na otroke slabo vpliva in jim slovensko stvar bolj priskuti kot privlači.

V celoti tega problema za prvo in drugo generacijo Slovencev sploh ni mogoče vsestransko zadovoljivo rešiti. Vendar je rešitev najbolj zadovoljiva, ako skušajo priti starši naproti otrokom in otroci naproti staršem. Starši in tisti, ki so prišli kot odrasli v Kanado, naj se po svojih močeh trudijo, da se nauče čimbolj angleško in se prilagode kanadskemu načinu življenja. Vendar ne tako, da bi se odpovedali slovenskemu jeziku in slovenski kulturi. Vedno naj bi našli še čas za slovensko branje, se udejstvovali v slovenskih organizacijah in ohranili žive stike s Slovenijo. Dejansko ne bodo nič manj napredovali v prilagojevanju kanadskemu okolju in v napredovanju angleščine kot tisti, ki z vsem, kar je slovensko, nasilno prekinejo. Ohranili bodo lepo slovenščino in še angleško bodo dosti dobro obvladali. Otrokom pa je treba pustiti, da se sicer v vsem prilagode kanadskemu okolju, a istočasno jih je treba tudi navajati k učenju slovenskega jezika tako, da starši z njimi doma govore samo slovensko, jih pošiljajo v slovensko šolo in jih tudi sami doma uče slovenskega jezika. Radi naj jim govore o lepota slovenske zemlje in zlasti o kulturni zgodovini Slovencev. Vendar ne vsiljivo. Zelo dobro tudi vplivajo na te otroke obiski Slovenije. Ko enkrat Slovenijo otrok sam vidi, ko tam preživi nekaj mesecev, mu to pusti neizbrisne vtise in tudi slovenskega jezika se v teh mesecih nauči več kot v Kanadi celo leto. Taki otroci, ko dorastejo, bodo še slovensko govorili in ohranili v sebi slovensko zavest, a prav tako se bodo znašli v kanadski družbi. Slovenske družine v Kanadi bodo bolj enotne, saj bo v družinah še prevladovala slovenska govorica in se ohranjevala skupna slovenska molitev. Starši pa bodo tudi toliko angleško znali in toliko poznali kanadske navade, da se bodo vsaj za silo znašli tudi v kanadski družbi.

Angleški jezik in vera

Nastane vprašanje, ali naj v Kanadi rojenim slovenskim otrokom razlagamo verouk še vedno samo v slovenščini in ali naj bo na slovenskih župnijah še samo slovensko bogoslužje. Zavedni slovenski starši so glede tega zelo občutljivi. Vera je vsekakor večja dobrina kot narodnost. Dokler je mogoče oboje ohranjovati, ne da bi trpela vera otrok, je gotovo primerno, da otroci dobe tudi pouk verouka v slovenščini in da je v slovenskih župnijah vse bogoslužje slovensko. Če starši pošiljajo svoje otroke v katoliške šole, ti že tam dobe v angleškem jeziku zadosten pouk o veri in je prav, da se jim to znanje po-

globi na slovenski župniji še v slovenščini; zlasti je dobro, da se nauče v slovenščini vsega, kar je potrebno za spoved. Tako lahko gredo k spovedi tudi v Sloveniji, kadar so tam na obisku. Problem pa nastane pri otrocih, katere starši pošiljajo v državno šolo, pa ne v slovensko šolo. Svoje otroke prijavijo le za nedeljski pouk pred prvim sv. obhajilom in pred birmo. Ti otroci navadno slovensko zelo malo znajo, verouka pa nič, kajti tudi starši jih doma nič ne uče molitev in verskih resnic. Slovenski dušni pastir ima potem s takimi otroki velike težave. Tako verouk kakor slovensko znajo mnogo manj od otrok, ki hodijo v katoliško in slovensko šolo. Od slovenske razlage verouka imajo taki otroci zelo malo. V takih primerih mora duhovnik skoraj nujno poseči po angleškem jeziku. A mu ne bi bilo treba, če bi vsi slovenski starši pošiljali svoje otroke v slovensko šolo.

Eno je gotovo. V Kanadi rojeni slovenski otroci se bodo celo življenje laže izražali v vseh, tudi v verskih stvareh, v angleškem jeziku kakor v slovenskem. Zato bodo, ako so tudi vsi drugi pogoji dani, več imeli od angleških pridig, angleške sv. maše, angleškega čitanja verskih listov in knjig, kakor če se jim vse to nudi v slovenščini. Slovenska služba božja jih navadno bolj privlači ne toliko zaradi slovenskega jezika kakor zaradi lepega petja in zaradi boljših odnosov do Slovencev, ki se k slovenski službi božji zbirajo. Nasprotno pa Slovenci, ki so prišli v Kanado že kot odrasli, ne bodo nikdar imeli za svoje versko življenje toliko koristi od angleških pridig, angleškega bogoslužja, čitanja angleških verskih listov in knjig, kakor jih imajo od slovenskih. Na slovenskih misijonih priznavajo to celo taki, ki angleško precej dobro obvladajo. Vedno zatrjujejo: „Pa je le vse drugače poslušati slovensko pridigo in biti pri slovenski sv. maši kakor pri angleški in poslušati angleške pridige.“ Ob velikih praznikih, kot je božič ali Velika noč, pa slovenskega bogoslužja še bolj pogrešajo.

Zato so med izseljenci tako važne narodne župnije in njihovi narodni duhovniki. Cerkev to vedno bolj uvideva in daje navodila škofom, kako naj skrbe za zadostno število narodnih duhovnikov med izseljenci. Domovina pa naj bi šla tem duhovnikom v vsem na roko. Le tako bo mogoče ta problem rešiti tako, da bodo Slovenci v izseljenstvu trpeli čim manjšo škodo glede verskega življenja.

Narodne župnije in narodni duhovniki za izseljence niso potrebni le zaradi neznanja jezika dežele, v katero so se izselili, ampak zaradi celotnega drugačnega duševnega nastrojenja izseljencev. Ljudje, ki so preživeli v domovini svoja otroška in mlada leta in so že kot odrasli prišli v tujo deželo, so prinesli s seboj tudi svoje posebno čustvovanje, posebno doživljanje verskih in kulturnih vrednot, skratka prinesli so s seboj vse, kar je v domovini vplivalo na njihovo duševnost. Govorimo celo o narodovi duši, o narodovi kulturi.

Svojih misli, želja, čustev in notranjih doživljanj ne izraža človek le z besedami, v jeziku, ki ga govori, ampak še na mnoge druge načine. Skupek vsega tega izražanja in ustvarjanja na raznih področjih človekovega udejstvovanja se imenuje kultura. Ker so vplivi na človekovo duševnost mnogoteri, se tudi kulture različnih narodov in plemen razlikujejo med seboj. Govorimo o evropski, afriški, azijski kulturi. Še več. Govorimo o kulturi posameznih narodov, kar je prav kulturi tistega naroda svojsko. Tako govorimo tudi o slovenski kulturi.

Slovenska kultura je na visoki stopnji in se lahko po kvaliteti meri s kulturami ostalih evropskih narodov. Ker so v Sloveniji vsi Slovenci pismeni in se kulturno življenje ne goji samo po mestih, ampak tudi na deželi, je kulturni nivo vseh Slovencev sorazmerno visok in ni tako velikih prepadov med višjimi kulturnimi ustvarjalci in preprosto ljudsko kulturo kot je na primer pri Italijanih, kjer je vrhunsko kulturno ustvarjanje za italijansko elito, potem je pa zelo veliko število preprostega italijanskega ljudstva, ki je še na zelo nizki stopnji kulture, saj je precej visok odstotek nepismenih.

Slovenska kultura je od vsega početka pomešana z verskim doživljanjem, saj je nastajala in se razvijala pod vplivom krščanstva, pod vplivom misijonarjev, duhovnikov in redovnikov. Prva slovanska apostola sv. Ciril in Metod sta Slovanom in Slovincem s krščansko vero prinesla tudi krščansko omiko. In to se je potem v Sloveniji nadaljevalo skozi vso zgodovino do danes.

Slovenska kulturna dediščina je torej močno povezana s krščanstvom. Zato slovenska kultura tudi v verskem pogledu dobro vpliva na duševnost Slovencev. Tako zasledimo v slovenskih vrhunskih kulturnih ustvarjalcih tudi verske elemente.

S to kulturno dediščino odhajajo odrasli Slovenci v tujino. Prihajajo v deželo z drugačno kulturo. Tuj jim ni le jezik, tuje so jim tudi navade in kulturne posebnosti nove dežele. In tedaj se lahko naredi v njih usodni preobrat. V ljudi in v duha nove dežele se ne morejo vživeti; to, kar so pa iz domovine prinesli s seboj, začne v njih zamirati, ker nimajo prilike, da bi se mogli sebi primerno kulturno in versko udejstvovati. Posledice tega so: nervoza, nezadovoljstvo, silna občutljivost, zagrenjenost in podobno. Nekateri se vržejo v delo in v lov za denarjem, versko in kulturno pa osiroté.

Tu jim pridejo zelo prav narodne župnije z narodnimi duhovniki. To jih rešuje v verskem in kulturnem pogledu, saj jim župnija s svojo cerkvijo in dvorano postane središče njihovega verskega, kulturnega in socialnega življenja. Taka rešitev je najboljša za Slovence, če so naseljeni skupaj v tako velikem številu, da so sposobni za ustanovitev in

vzdrževanje lastne župnije. Narodna župnija Slovencev pomaga, da ostanejo versko in kulturno plodni, da ohranjajo svojo versko in kulturno dediščino in da se polagoma vživljajo v verske in kulturne posebnosti svoje nove dežele; njihove otroke pa narodna župnija zadržuje, da se prehitro ne stope s tujim elementom in da družine ostanejo bolj enotne in slovensko čuteče.

Kanadska kultura?

Ali je mogoče govoriti o kanadski kulturi in o vplivu kanadske kulture na Slovence v Kanadi? Ker prebivalstvo Kanade sestavljajo ljudje raznih narodnosti, ni mogoče govoriti o tipični kanadski kulturi, vsaj v tem smislu ne, kot je mogoče govoriti o slovenski, italijanski, nemški, francoski kulturi in kulturi drugih narodov.

Prvotni prebivalci Kanade so bili Indijanci. Imeli so svojo kulturo in ta kultura se je med njimi ohranila do danes. Tako so na svetovni razstavi v Montrealu leta 1967 imeli Indijanci tudi svoj paviljon. A v Kanadi so sedaj tako maloštevilni in njihov kulturni vpliv na javno življenje prebivalcev Kanade tako neznamenit, da nima pomena govoriti o vplivu njihove kulture na druge. Zelo primerno pa je, da se je Indijancem dala možnost, da so svojo kulturo ohranili in da jim državne oblasti pomagajo, da jo še vedno na sebi primeren način goje in razvijajo.

Kadar Kanadčani govorijo o kanadski kulturi, se radi izražajo, da je kanadska kultura mozaik mnogih kultur. Etničnim grupam, ki so se naselile v Kanadi, kanadske države in cerkvene oblasti gredo na roko, da ohranjajo in goje svojo kulturno dediščino.

Poslanstvo slovenske kulture v Kanadi

Ko je bila leta 1954 v Royal York hotelu prva razstava vseh etničnih grup v Torontu, smo razstavljali tudi Slovenci. Razstavo sta uredila akademski kipar France Gorše in slikar Božo Kramolc, ki sta tudi največ svojih del razstavila, bila pa je prikazana tudi slovenska ljudska umetnost, slovenske knjige, res del slovenske kulture. Ob zaključku razstave so se predstavniki državnih in cerkvenih oblasti, vsi prevzeti od visoke kulturne kvalitete teh razstav izražali: „Nismo mi vaši dobrotniki, ki smo vas sprejeli v Kanado, ampak ste naši dobrotniki vi, ki ste nam prinesli v Kanado tako bogato kulturno dediščino.“ To pot ta pohvala ni bila vljudnostna formalnost, ampak so govorili res iz prepričanja, kajti morda so prvič bolj jasno uvideli, kako bogato in visoko razvito kulturo so prinesle te etnične grupe s seboj v Kanado.

Prej so prihajale v Kanado predvsem mlade delavne sile brez višje izobrazbe, šele po drugi svetovni vojski je Kanada dobila med izseljenci tudi precej veliko število izobražencev in kulturnih delavcev iz vrst evropskih narodov.

Etnične grupe v Kanadi se povezujejo in nastopajo tudi v radiu in na televiziji. Povezujejo se med seboj in s kanadskimi ljudmi.

V Torontu so začeli prirejati po dvoranih narodnih župnij in po svojih narodnih dvoranih vsakoletno teden dni trajajočo Caravan. Vsaka narodna grupa razstavi v svoji dvorani bolj značilne stvari svojega naroda, pripravijo v kuhinji bolj značilne narodne jedi in pijače, nastopajo z narodnimi folklornimi plesi, z narodno glasbo in petjem. Tako z obiski po teh dvoranih spoznavajo kulturne posebnosti raznih narodov in se med seboj kulturno in socialno povezujejo. Vse to po svoje vpliva tudi na Slovence.

Slovenci v Kanadi žive res v pluralistični družbi in so primorani iti bolj v širino. Ozkost, ki je mnogim Slovincem lastna, izgublja tako svojo moč. Slovenci spoznajo, da niso sami sebi zadostni in da ni vse samo pri njih najboljše, ampak se morajo učiti tudi pri drugih narodih. Kanadska kultura pa tako postaja res mozaik kultur in ta raznolikost kultur v Kanadi zelo dobro vpliva na duševnost ljudi v Kanadi, tudi na duševnost Slovencev.

Po narodnih župnijah in po narodnih duhovnikih ter ostalih slovenskih kulturnih delavcih Slovenci v Kanadi ohranjamo svojo kulturno in versko dediščino, obenem nas pa navdihujejo in kulturno bogate tudi kulture ostalih etničnih grup, s katerimi se srečujemo in povezujeemo.

Bo morda kdo rekel: Božja beseda je verski list, naj torej rajši piše zgolj o verskih stvareh. A veruje vedno cel človek z vsemi vplivi, ki vplivajo nanj. Vero je mogoče ločiti od kulture le teoretično, ne pa praktično in življenjsko. Tega se zaveda tudi Cerkev, zato naglašča narodne župnije in narodne duhovnike pod vidikom celega človeka, pod vidikom izseljencev s posebnim duševnim nastrojenjem. Dobe se na primer duhovniki neitalijanske narodnosti, ki znajo italijansko, a vendar niso primerni za dušne pastirje italijanskih izseljencev, ker jim je italijanska duševnost in čustvenost tuja. Razumeti jih more v celoti le Italijan. Isto velja za Slovence. Celo v Sloveniji gre danes razvoj tako hitro naprej, da so tisti slovenski duhovniki, ki so šli ob koncu druge svetovne vojske iz Slovenije, primerni predvsem za duhovno vodstvo tistih, ki so istočasno šli iz Slovenije. Za Slovence, ki so prišli iz Slovenije po letu 1956, so boljši tisti slovenski duhovniki, ki so prišli med izseljence iz Slovenije pozneje. Za tu rojene Slovence bi bil pa najbolj primeren slovenski duhovnik, ki je bil že rojen v Kanadi ali je prišel v Kanado kot otrok. Tak bo najboljše razumel duševnost in verske težave tu rojene slovenske mladine.

Versko življenje Slovencev v Kanadi bo toliko bolj živo in močno, kolikor bolj bo vsa dušnopastirska skrb zanje odgovarjala njihovi duševnosti. Zato se mora Božja beseda zanimati za vse tisto, kar vpliva na versko življenje Slovencev v Kanadi. In k temu vplivu spada tudi kultura, iz katere zajema slovenski človek v Kanadi hrano za svojo dušo.

Apostol Pavel je v svojem pismu Hebrejcem označil vero takole:

„Je pa vera bitnost tega, kar kdo upa, prepričanje o stvareh, ki se ne vidijo.“ (Hebr 11, 1) Besede so nekoliko težko razumljive. Apostol Pavel hoče reči: Kar upamo, tega za nas še ni, v veri pa že biva, kakor biva v semenu prihodnje drevo. Kakor so v semenu resnične moči za razvoj prihodnjega drevesa, tako so v veri moči za nadnaravno življenje, ki končno dozori v gledanje Boga.

Vsekakor se vera spočne, raste in dozoreva v človekovi notranjosti, v njegovi duši, vendar so tudi zunanji vplivi na človeka važni, celo odločilni. Prvi vplivi pridejo od zunaj, kajti vera je iz oznanila, kot lepo razlaga apostol Pavel v pismu Rimljanom: „Kako naj verujejo v tistega, o komer niso slišali? In kako naj slišijo brez oznanjevalca? In kako naj oznanjajo, če niso poslani?“ (Rimlj 10, 14—15)

Prvi, ki nam je vero oznanjal, je bil Bog sam. Apostol Pavel pravi:

„Mnogokrat in na mnogotere načine je nekdanj Bog govoril očetom po prerokih, slednjič, te dni, nam je govoril po Sinu...“ (Hebr 1, 1—2) Temu oznanjevanju pravimo božje razodetje, ki je ohranjeno v glavnem v svetem pismu, zaupano pa Cerkvi, da ga varuje zmot, ohranjuje in ljudem oznanja. Brez tega oznanjevanja božjega razodetja vera v človeku ne more pognati trajnih korenin. Naslednji važni vpliv je pa seveda božja milost, ki vpliva na človekov razum, da vero spoznava, in na njegovo voljo, da jo sprejme in se je oklene. Ta vpliv na človekov razum, da vero spoznava, in na njegovo voljo, da jo sprejme in se je oklene. Ta vpliv na človeka je torej naravnost od Boga, vendar ni nikdar tako velik, da bi mogel človeka prisiliti k verovanju. Ostane svoboden, da oznanjevanje božjega razodetja ali sprejme ali odkloni ali mu celo nasprotuje. Veruje končno človek, ki je razumno in svobodno bitje. A vplivi na človekovo verovanje so mnogoteri, kajti vsak človek se da vplivati in je vplivan vsak dan v raznih zadevah življenja, tudi glede svoje vere.

Uplivi verskega okolja

Okolje, v katerem človek živi, lahko vpliva nanj glede njegove vere dobro ali slabo. Slovensko okolje na slovenski zemlji vpliva v verskem pogledu na Slovence dobro. Oznanjevalcev božjega razodetja je sorazmerno veliko, saj so duhovniški poklici bili in so še kar številni. Tudi verska izobrazba mladine je dobro organizirana. Verska tradicija je zlasti na deželi še vedno močna. Po družinah se še moli, obisk ne-

deljske službe božje je še vedno sorazmerno dober. Po drugi svetovni vojski je sicer glede vere malo težje, ker je vsa šolska vzgoja in izobrazba veri nenaklonjena in celo protiverska. Tudi javna občila: radio, televizija, časopisi ne prinašajo nič verskega, često celo veri nasprotno stvari. Vendar je kljub vsem tem oviran verski vpliv na Slovence močan; kajti zakoreninjene verske tradicije ni mogoče uničiti v nekaj desetletjih. Pri nekaterih se vera celo okrepi, ker postane bolj osebno doživeta, za katero so se morali boriti in jim ni bila prinesena kot na krožniku.

Za Slovence, ki so se izselili iz Slovenije v Severno Ameriko, je pa tukajšnje versko okolje drugačno. Stoletna zgodovina slovenskih izseljencev v Ameriki priča, kako mnogi Slovenci so v Združenih državah in v Kanadi vero izgubili ali se pa vsaj versko zelo zanemarili. Vzrokov je več. Vendar ostane eden glavnih ta, da niso imeli dovolj verskih oznanjevalcev — slovenskih duhovnikov. Prenekateri Slovenci so bili v verskem pogledu popolnoma prepuščeni samim sebi. Angleško niso znali, slovenskih duhovnikov pa niso imeli. Angleške župnije jih niso pritegnile. Tudi, če so šli v cerkev, jim je bilo vse tuje: pridig niso razumeli, petje je bilo navadno borno in še v tujem jeziku, k spovedi niso mogli ali le z veliko težavo zaradi neznanja jezika. Tako so začeli opuščati nedeljsko službo božjo in letno spoved. Delo jih je vedno bolj zaposlilo. Začeli so opuščati tudi skupno družinsko molitev. In kar je bilo še posebno usodno: Premnogi tudi niso imeli slovenskega verskega tiska. Dobili pa so v roke veri sovražno slovensko časopisje, ki je bilo nekaterim edino branje. Tako je bilo nujno, da so v veri opešali, zlasti, ker je bila navadno še tista vera, ki so jo prinesli iz domovine, precej šibka, bolj iz tradicije kakor iz osebnega prepričanja.

Drugače je bilo tam, kjer so slovenski duhovniki ustanovili za Slovence narodne župnije in jih oskrbeli z verskim tiskom. Verski mesečnik Ave Marija, ki ga izdajajo frančiškani v Lemontu, je v verskem pogledu storil za Slovence v Severni Ameriki veliko dobrega. Nekateri Slovenci v Združenih državah so postali zelo goreči verniki, naravnost apostoli. Treba je naglasiti tudi to stran, kadar omenjamo odpade od vere med slovenskimi izseljenci v Severni Ameriki.

Versko okolje v Kanadi in v Združenih državah se od verskega okolja v Sloveniji razlikuje tudi v tem, da so v Sloveniji skoraj vsi Slovenci katoličani, vpliv protestantov in pravoslavnikov je neznaten; tu so pa skoraj povsod katoličani v manjšini in vplivi drugih veroizpovedi, zlasti protestantske, veliki. Sicer Slovenci na splošno niso prestopili v drugo vero, razen posamezni, ki so se poročili s protestanti, ali kak versko neuravnovešen, ki je prestopil v kako protestantsko sekto ali na primer zadnje čase med jehovce, kar se dogaja že tudi v Sloveniji. Morajo pa se nujno Slovenci v Kanadi in v Združenih državah soočiti z drugoverci in do njih zavzeti primerno stališče. (Dalje prih.)

Miti v sv. pismu

(Nadaljevanje iz 2. štev. — v 3. je iz tehničnih razlogov izostalo.)

II. MIT V NOVI ZAVEZI

V uvodu sem že omenil, da se problem mita ne postavlja samo v sv. pismu stare zaveze, ampak tudi v novi zavezi, čeprav v tem zadnjem primeru v nekoliko drugačni obliki. Zaradi omejenosti časa in tudi zamotanosti problema bom skušal le na kratko nakazati zadevno problematiko v glavnem v zvezi z Bultmannovo idejo o „demitologiziranju“ sv. pisma.

Bultmannova opredelitev mita je širša od one klasične, ki smo jo navedli v prvem delu; v to opredelitev padejo ne samo zgodbe o bogovih in njihovem poseganju v svet, ampak sleherno predstavljanje in govorjenje o transcendentnem — nadčutnem ali božjem v pojmih tostranskega — fizičnega sveta. „Mit,“ pravi Bultmann, „je način mišljenja, v katerem se božje javlja kot človeško in onstransko kot tostransko.“

Moderno kontroverzo o mitologiji v novi zavezi je sprožil profesor Bultmann v eseju „Neues Testament und Mythologie“ po drugi svetovni vojni v Nemčiji. Vsa njegova skrb je bila, kako pretolmačiti sv. pismo v pojme in jezik, da bo razumljivo in pomembno za modernega človeka. Bultmann pojmuje sv. pismo predvsem kot kerigmo — označevanje. Namen sv. pisma, pravi, je v vsakem času človeka življenjsko angažirati, da se odloči za ali proti Kristusu. Dokler se mitološka izražanje sv. pisma ne pretolmači v današnjem človeku razumljive pojme in govorico, je le-to zanj brezpomembno, ker ga ne razume in zato ne more zanj predstavljati resnične življenjske izbire.

Bultmannu pomeni „mitološko“ v sv. pismu vse, kar je neznanstvena in nadnaravnega značaja. Mitološka je svetopisemska predstava sveta kot trinadstropne zgradbe: sredi je zemlja, spodaj šol ali pekel, zgoraj nebesa. Mitološko je govorjenje o zlih duhovih in njihovem vplivu v svetu ter najintimnejši človekovi notranjosti. Poseganje izvenzemskih bitij v zgodovino sveta je prav tako mitološka. Taka podoba sveta nasprotuje pojmovanju sveta moderne fizične znanosti. Prav tako je Kristusovo odrešilno delo opisano s pojmi tedanjega mitološkega gledanja na svet. O Kristusu se govori kot od vekov obstoječem božjem Sinu, dobesedno se pojmuje njegovo vstajenje in vnebohod in njegov drugi prihod. Vse to, pravi Bultmann, je mitologija, ki je za današnjega znanstveno prosvetljenega človeka nesprijemljiva. Bultmann ne kritizira svetopisemskih pisateljev, da so tako pisali o

Kristusu; to je bilo nujno v njihovem času, toda danes taki pojmi ne veljajo več. Svetopisemske podobe sveta danes kratko malo ni več. Kdo bo danes na primer imel shizofrenijo za obsedenost ali razlagal epidemijo s pojmi božje šibe? Danes to imenujemo in vemo, da je bolezen, ki jo je mogoče zdraviti. Moderna znanost je eden glavnih vzrokov, zakaj človek 20. stoletja ne more sprejeti nove zaveze takšne, kakršna je, pravi Bultmann.

Naj takoj omenim, da Bultmann ne zanika nadnaravnih in duhovnih realnosti ali božjega poseganja v človeško zgodovino in življenje. Pravi le, da je svetopisemsko govorjenje o teh elementih mitološko in zato je treba iz teh mitoloških podob izluščiti resnico, ki jo vsebujejo, in jo pretolmačiti v sodobne razumljive pojme. Z drugo besedo: sv. pismo je treba demitologizirati. Druga stvar, ki jo Bultmann oporeka takoimenovanim mitom v sv. pismu je to, da v njih pisatelji dozdevno opisujejo svet, to je fizično realnost sveta, in dogajanja v svetu, a dejansko opisujejo svojo lastno eksistenco. Tako na primer vera v zle duhove in obsedenost ni toliko neka primitivna razlaga fizike in medicine kot pa človekova zavest, da je njegovo življenje pogojeno od činiteljev, ki niso pod njegovo kontrolo in ga čestokrat ovirajo ali celo preprečijo njegove namene. Demitologiziranje sv. pisma torej ne pomeni izločiti mite, ampak jih antropološko ali eksistencialno tolmačiti. To se pravi: kadar imamo opravka z mitom, se moramo vprašati, kaj hoče avtor s tem povedati o *svoji lastni eksistenci*, ne pa: ali je bil svet ustvarjen iz nič ali ne; ali so ali niso zli duhovi; ali je Kristus vstal od mrtvih ali ne, itd. Po takem procesu tolmačenja sv. pisma, pravi Bultmann, more človek priti do razlage svojega lastnega obstoja. Šele nato se bo mogel osebno odločiti za ali proti načinu življenja, ki mu ga krščanstvo predlaga.

Demitologizirano vsebino nove zaveze Bultmann slika takole: V bistvu nam sv. pismo slika človekovo življenje s Kristusom in brez Kristusa. Življenje brez Kristusa je življenje skrbi in stiske; človek je na ljubo in neljubo izroččen raznim silam, ki so mu včasih indiferentne, včasih sovražne (vera v demone). V taki stiski išče varnost in oporo v vidnih čutnih stvareh, toda taka gotovost je le dozdevna, varljiva. Kajti v takem iskanju varnosti v svetu tekmuje z drugimi ljudmi, kar povzroča sovraštva, prepire in zavist.

Človek pa, ki živi s Kristusom, najde varnost in gotovost v nevidnem, nadčutnem svetu. Tak človek se ne zanaša na „meso“, na človeka; ne stavi svojih upov v hiše in posestva ali svoje lastne sposobnosti, ampak zaupa v božjo milost. Zaupa v to, kar je nevidnega, nadčutnega, česar ne razume in je izven njegove kontrole in vse to se mu javlja kot ljubezen; za človeka to ne pomeni smrt, ampak življenje. To zaupanje v božjo milost odpušča grehe; to je greh, ki je v bistvu njegovo preteklo življenje, ko je zaupal in iskal varnosti in gotovosti v čutnih

stvarah. V tej novi ubogljivi predanosti Bogu človek najde resnično ver-
nost in gotovost. Tako življenje s Kristusom ne pomeni svetobežnosti,
kajti človek še vedno živi v svetu, a kot da ne bi živel, kakor pravi sv.
Pavel; postane gospodar nad stvarmi, ne pa v službi stvarem.

Nova zaveza predlaga človeku to dvojno pot: pot milosti s Kristu-
som in pot greha brez Kristusa. Človek se mora odločiti za eno ali za
drugo. Ob tej dvojni sliki naj bi človek prišel do resničnega spoznanja
svoje lastne eksistence. Prehod iz stanja padca ali greha v stanje mi-
losti pa ni mogoč brez božje pomoči; v tem božjem posegu, to priznava
tudi Bultmann, ni nič mitološkega. Prehod iz stanja padca v stanje mi-
losti je božji dar, ki nam ga Bog daje v razodetju Jezusa Kristusa. V
tem se Bultmann razhaja z eksistencialističnimi filozofi, od katerih je
sicer zelo odvisen in ki trdijo, da je spoznanje lastne resnične eksistence
že dovolj, da jo človek tudi uresniči z lastno odločitvijo.

Namen mitoloških elementov v sv. pismu (to se pravi čudežnega in
nadnaravnega), ki se vseskozi prepletajo z zgodovinsko osebo Kristusa,
pravi Bultmann, je poudariti, da Kristus ni zgolj zgodovinska podoba,
ampak pot, po kateri nam Bog omogoča prehod iz stanja padca (greha)
v resnično eksistenco. Na primer: dogodek, zatrjen v stavku: „križan
pod Poncijem Pilatom“, je z ene strani zgolj zgodovinski fakt, pa ven-
dar se z druge strani razlikuje od vseh drugih zgodovinskih dogodkov
in sicer v tem, da je odločilne važnosti za naše življenje danes in da
moremo po njem najti svoje resnično življenje, čeprav, po Bultmanno-
vem mnenju, danes mitološki elementi nimajo te prepričevalne sile,
ampak obratno celo zatemnujejo resnično podobo in pomen Kristusa.
Zato je potrebno, da jo demitologiziramo.

Zaradi pomanjkanja časa se ne moremo spuščati v podrobnosti
Bultmannove odvisnosti od eksistencialistične filozofije. Omejili se bo-
mo le na nekaj točk, v katerih kritiki očitajo Bultmannu, da gre pre-
daleč. Večina kritikov se strinja, da ima eksistencializem precej last-
nosti, ki sličejo svtopisemskim, v čemer nekateri vidijo vpliv krščan-
stva na oblikovanje moderne filozofije. Toda filozofski sistemi morejo
biti koristni za razumevanje krščanstva do določene mere; kar je preko
tega, utegne več škoditi kot koristiti.

Tako na primer eksistencialisti polagajo veliko važnost na „osebno
odločitev“. Da le-ta igra važno vlogo tudi v krščanstvu, bo vsak priznal,
toda medtem ko eksistencializem gradi vse na osebni odločitvi, je v
krščanstvu mesta tudi za zakramente in milost, to je božji vpliv, ki de-
luje skupno z osebnim odločanjem. Nadalje se zdi, da si Bultmann po-
polnoma osvaja Heideggerjevo trditev, da sprememba razumevanja
lastne eksistence bistveno spremeni eksistenco dotičnega. Bultmann to
trditev prilagodi krščanstvu. To, da je Bog za nas stopil v Kristusa, po-
meni, da moremo v Njem priti do novega razumevanja lastnega ob-
stoja, to je: do novega spoznanja samega sebe. Thielicke pravi, da edi-

no, kar se v Bultmannovem krščanstvu zgodi, je sprememba „zavesti“, kar se mnogim zdi premalo. Toda s stališča Heideggerjeve filozofije je sprememba zavesti, spoznanja lastnega obstoja, bistvena sprememba, najgloblja možna sprememba sploh, kajti moja zavest samega sebe me naredi to, kar sem. Sprememba mišljenja in zavesti je seveda tudi v krščanstvu bistveni sestavni del, toda zakrament sv. krsta in drugi zakramenti niso zgolj mitološki ali simbolični izraz te spremembe, ampak učinkoviti sočinitelji tega prerojenja v novo življenje.

V čemer je Bultmann preveč pod vplivom Heideggerja, je podmena, da je treba vse takoimenovane mitološke elemente razlagati eksistencialno, to je: v pojmih pisateljevega razumevanja svoje lastne eksistence. Bultmannu je ta podmena osnovna, a je nikjer ne utemelji. To pomeni, da sv. pismo nima ničesar povedati o vidnem stvarstvu, ki nas obdaja; tudi, kadar se zdi, da avtor, ko dejansko opisuje svet, v resnici razlaga razumevanje svoje lastne eksistence. Ako je edino možna sprememba v človeku sprememba razumevanja lastne eksistence, kakor pravi Heidegger, in ako je edini način, kako Bog deluje v nas ta, da nas pripravi, da spremenimo pojmovanje samih sebe, kakor pravi Bultmann, potem je treba vse govorjenje sv. pisma o vidnem stvarstvu, ki je vrhu tega še mitološko, to je neznanstveno, tolmačiti eksistencialno, to je: kaj nam taki teksti hočejo povedati o našem lastnem obstoju. Iz te Bultmannove podmene pa sledi nevarna posledica, ki bi se je Bultmann sam verjetno ne upal podpisati, zaključek namreč, da je sv. pismo neka vrsta šifriranega sporočila, iz katerega bi mogli z metodo demitologiziranja izluščiti jedro sporočila — resnico, je oblikovati v koncepte, original (sv. pismo) pa zavreči ali ga ohraniti kot starinsko zanimivost. S krščanskega stališča je to absolutno nesprejemljivo. Komentar, recimo, neke Shakespearjeve drame more biti še tako popolen, a ne bo nikoli mogel nadomestiti drame same, kar je popolnoma razumljivo. Po drugi strani: zakaj naj bi sv. pismo ne imelo ničesar povedati o vidnem stvarstvu razen o stvarstvu človeka? Dejstvo, da predstave, ki jih svetopisemski pisatelji imajo o svetu, niso znanstvene, še ne dokazuje, da niso dejansko hoteli podati svojih nazorov o stvareh, ki so prav tako božje delo kakor človek.

Razumljivo je, da po Bultmannovem eksistencialnem tolmačenju takoimenovanih mitov odpade sleherni konflikt z znanostjo, ker dejansko bi tako demitologizirano sv. pismo ne govorilo več o stvarjenju in ustroju sveta itd., ampak le o tem, kako so svetopisemski pisatelji razumevali svojo lastno eksistenco. Jasno je, da se sv. pismo ne more (in tudi ni njegov namen) meriti z izsledki moderne znanosti. Po drugi strani to, kar sv. pismo veruje o stvarjenju, previdnosti, molitvi, čudežih, vsebuje podmeno, da je Bog Gospod ne samo življenja posameznikov, ampak tudi materialnega veseljstva. Strogo demitologizirano sv.

pismo bi ne imelo takega pomena. Materialni svet bi bil ponižan na stopnjo, ki je ne zasluži.

Spričo takega nesmiselnega zaključka kritiki oporekajo Bultmannu, da mita ne more nadomestiti znanstveno spoznanje, ker ima različno in svojsko vlogo v razlaganju stvarstva, o čemer smo govorili že v prvem delu. Mimogrede omenim, da je Bultmann nezdravo odvisen od Heideggerja tudi v pojmovanju stanja padca ali greha. Medtem ko v filozofovem pojmu človeške padlosti Bog ne igra nobene vloge, ampak je zgolj v tem, da človek ne najde samega sebe, se ne zaveda svoje resnične individualnosti, temveč se zgubi v anonimnosti mase (neavtentično življenje), pa krščanski pojem greha vsebuje poleg tega odvrata od Boga.

Mnogi kritiki Bultmannu očitajo, da podcenjuje zgodovinske elemente v krščanstvu. Thielicke pravi, da v njegovem krščanstvu ni ničesar razen „zavesti“, kar pomeni, da je vloga, ki jo zgodovinski podatki igrajo v Bultmannovem krščanstvu, tako skromna, da bi jih brez škode lahko popolnoma prezrli. Po Bultmannu, nadaljuje Thielicke, svetopisemske besede: „Beseda je meso postala“, dejansko ne pomenijo Jezusovo rojstvo v Betlehemu pred dvatisoč leti, ampak značijo tisto osnovno spremembo v razumevanju lastne eksistence, ki nam je bila omogočena v Kristusu. Seveda Bultmann priznava, da bi brez zgodovinskega rojstva Jezusa v Betlehemu, mi danes ne mogli priti do novega spoznanja samega sebe, toda zgodovinski dogodki in okoliščine, ki so spremljale in prinesle neko novo spoznanje (resnico), so postranskega značaja. Ko je resnica tukaj, je važna, a sredstva, ki so jo posredovala, niso važna niti nujna, ker končno bi mogli priti do enakega spoznanja po drugi poti. (Newton bi verjetno tudi po drugi poti odkril zakon težnosti.)

Iz tega podcenjevanja zgodovinskih dogodkov sledi resnična nevarnost, da se filozofija polasti teoloških zaključkov in nato loči od novozaveznih zgodovinskih osnov. Čeprav Bultmann tega ne stori, je nevarnost vendarle tukaj. Po Bultmannu, pravi Karl Barth, resnična Velika noč ni nekaj, kar se je zgodilo Jezusu, ampak nekaj, kar je doživela vera njihovih učencev.

Bultmann loči tri različne načine, kako sv. pismo govori o Jezusu:

1. O zgodovinskem Jezusu kot na primer v trditvi: „... križan pod Poncijem Pilatom“. To je zgolj zgodovinsko dejstvo.

2. O mitološkem Jezusu, ko govori o Njem kot božjem Jagnjetu, ki odjemlje grehe sveta. Podoba je vzeta od judovskega spravnega jagnjeta.

3. O eshatološkem Jezusu. Ta pojem je lasten Bultmannu in pomeni, da je življenje in smrt Kristusa nekaj nad vse važnega in pomembnega za naše življenje danes. Vsi ti načini govorjenja o Jezusu se čestokrat prepletejo in vsebujejo drug drugega tako, da jih je ne-

mogoče ločiti razen miselno. Vprašanje je: ali je potrebno, da ločimo te različne načine govorjenja? Omejimo se le na mitološki vidik (to kar Bultmann imenuje mitološko: čudeže itd.). Bultmann pravi, da je nujno, da pretolmačimo, kar je mitološkega, v eshatološko: to je, v pojme pomembnosti Jezusa za naše življenje danes. In to zato, ker je mitološko govorjenje o Jezusu kamen spotike, ki modernega človeka odvrča od krščanstva. Bultmann v svojem eseju „Kerygma und Mythos“ pravi, da „je nemogoče rabiti električno luč in radioaparate ter se v primeru bolezni posluževati modernih zdravstvenih in kliničnih metod in hkrati verovati v novozavezni svet duhov in čudežev“. Z drugo besedo: moderni človek ni dovzeten za mitološke zgodbe, kakršne ima sv. pismo. Ian Hendersen na to odgovarja, da so Nemci rabili električno luč in radioaparate in istočasno mogli verjeti v mit nacizma. Nadalje: vsaka molitev predpostavlja čudež v smislu božjega poseganja v človeške zadeve in najbolj goreče molitve so izrečene med pacienti v najmodernejših bolnišnicah. To se pravi, da Bultmannova pretveza, da je moderni, znanstveno prosvetljeni človek tako zelo alergičen na čudeže, le ni tako prepričljiva.

Bultmannov seznam mitološkega v sv. pismu je zelo raznolik in različni so razlogi, zakaj jim oporeka. Nekatere zavrača na podlagi eksistencialističnih kategorij, ki si jih osvaja. Sem spada govorjenje o duhovnem, kot bi bilo nekaj naravnega: pojmovanje skoraj fizikalnega učinkovanja zakramentov ali prav takega vplivanja Sv. Duha. Drugih ne more sprejeti iz znanstvenega pojma sveta kot zaključenega vzročnega sistema; za čudeže na primer v takem pojmovanju ni mesta. Zopet druge stvari izključuje na podlagi svoje definicije mita; kot na primer razumevanje božje transcendentnosti v pojmih razdalje: nebesa nad zemljo. In končno imenuje mitološke primere obsedenosti od duhov in nekatere oblike nauka o izvirnem grehu, ker te stvari nasprotujejo človekovi svobodi, tej tako važni lastnosti za eksistencializem. Vsi ti različni elementi, ki jih Bultmann spravi pod skupni imenovalec mitologije, slikajo podobo sveta, ki je današnjemu človeku tuja. Ljudje jo morajo občudovati, a so kot gledalci, kar pa ni pravilno zadržanje do nove zaveze, ki nas poziva k osebni odločitvi.

Mitološki prikaz Kristusa (kot čudodelca in od večnosti obstoječega božjega Sina) ima svoj razlog; in ta je bil zbuditi pozornost in utemeljiti verodostojnost dejstva, da je ta določeni zgodovinski dogodek življenja in smrti Jezusa nadvse pomemben za naše življenje danes. Bultmann prizna dobronamernost tega argumenta, toda zanika njegovo veljavnost. Čudeži ne dokažejo tega, kar imajo namen dokazati. Ker torej mitološki elementi (v Bultmannovem pomenu besede) ne dokazujejo eshatološkega značaja zgodovinskih dogodkov Kristusa, ni razloga, zakaj naj jih obdržimo.

Toda ako mitološki opis Kristusa (kot čudodelnika) ne dokazuje

njegovega eshatološkega pomena (za naše življenje danes), demitologizirano sv. pismo ni nič bolj prepričljivo. Bultmann sam misli, da tega sploh ni mogoče dokazati, ampak je stvar osebne odločitve. Ako Kristusova zgodovinska osebnost nima ničesar, kar nas bi moglo prepričati, da se odločimo zanj in o njegovem pomenu za naše življenje danes, zakaj naj se potem odločimo za Kristusa in ne za kogarkoli drugega? Bultmann pravi, da so novozavezne priče tiste, ki nas nagibajo, da se odločimo za Kristusa in preko tega on ne gre. Toda končno moramo priznati, da je le moralo biti nekaj „izrednega“ (kar Bultmann imenuje mitološko) ob resničnem zgodovinskem Jezusu v času, ko je živel na zemlji, kar je novozavezne priče prepričalo, da so se odločile zanj. In potemtakem zgodovinski podatki in takoimenovani mitološki elementi (nadnaravni značaj Jezusove osebnosti in njegovega delovanja) ne morajo imeti tako podrejene vloge, kot jim jo dodeli Bultmann.

Če vzamemo negativni pojem mita, to je vse, kar ni zgodovinsko resnično v sv. pismu, bi se še vedno moglo izkazati, da so takoimenovani miti nenadomestljivi v krščanskem oznanilu. Vzemimo za primer zgodbo izvirnega greha (1 Mojz 3). Dobesedno zgodba ne more biti zgodovinsko resnična. Pa vendar vsebuje neko vrsto resnice, kajti karkoli se je ali se ni zgodilo v rajju, človek, kakršnega poznamo, je v stanju padca. Je torej neka grešna sila na delu v človeški naravi. Zato je nekdo dejal, da, ako bi se vsi izvodi in kopije te zgodbe izgubili, bi mi danes morali napisati nekaj podobnega. Vprašanje je, ali bi naša rekonstrukcija imela obliko mita ali demitologizirano obliko zgodbe. Z drugo besedo: Bultmannova problematika demitologiziranja zbuja vprašanje, ali sploh moremo odpraviti mitološko izražanje iz svetega pisma, dokler seveda uvidimo resnico za tem izražanjem.

Proti Bultmannovemu prizadevanju, da bi očistil biblijo, predvsem novo zavezo, mitologije, je heška Cerkev v Nemčiji mnenja, da mitologija ni značilnost svetovnega nazora prvega stoletja, ki bi se ga morali otresti. Nasprotno, mitološko je ena osnovnih oblik človekovega mišljenja, ki ga ne moremo nadomestiti. Je način funkcioniranja človeškega razuma, kadar skuša dojeti in opisati verske stvari. Mit je potemtakem popolnoma legitimna oblika človeškega mišljenja; je dejansko edini način, kako moremo dojemati nadnaravno. Ravno zaradi tega, ker obravnava zadnji in najgloblji pomen stvari, dosega globine, ki jih znanstveno spoznanje ne more doseči.

To stališče heške Cerkve se mnogim zdi pretirano, kajti če to drži, potem moramo postaviti poganske mite na isto raven kot takoimenovane svetopisemske mite. Sicer pa more tudi kristjan priznati, da je v poganskih mitih nekaj objektivnega: izražajo človekov odnos do Boga. V poganskih mitih je ta odnos sicer popačen in zaradi človeških interesov izkrivljen. Ako na primer poganski miti predstavljajo božanstvo v podobi živali, je to zato, da se more človek odtegniti od pokor-

ščine njemu. Kljub temu je v teh mitih neko objektivno soočenje z božanstvom odnosno beg od njega.

Da moderni človek ni tako zelo nedovzeten za mitološko, smo že zgoraj omenili v zvezi z mitom nacizma. To naj bi potrjevalo stališče heške Cerkve, da je mit bistvena lastnost človeškega mišljenja. Toda med starimi in modernimi miti je velika razlika. Medtem ko v starih mitih transcendentnost, nadčutnost, božje igra važno vlogo, v modernih mitih ni mesta za to. Moderni čas ni ravno doba religij, ampak „nadomestnih religij“ (Ersatz-Religion). Značilno za nadomestne religije pa je to, da so predvsem nadomestki, ne pa religije. In vendar glavne trditve teh nadomestkov o vesolju in človekovega položaja v njem niso ne zgodovinske ne znanstvene; dejansko so mitološke (primer: nacizem).

Ta razlika med starimi, transcendentnimi in modernimi ne-transcendentnimi miti razkriva neenovit značaj mitološkega. To se pravi: mit ne obravnava nujno božje elemente v svetu. Iz tega sledijo nekateri važni zaključki. Najprej to, da ne moremo starih mitov, o katerih Bultmann pravi, da niso razumljivi modernemu človeku, pretolmačiti v moderne razumljive mite. Ako drži, da je mit ena izmed bistvenih oblik človekovega mišljenja, bi se gornja ideja na prvi pogled zdela privlačna rešitev. Zakaj to ni mogoče? Zato ker v modernih mitih ni prostora za nadčutnost, transcendentnost. Kajti precejšen del moderne mitologije ima svoj izvor v uporabi Boga; Ga zanika ali sploh ne upošteva. Dvigne pa človeka na Njegovo mesto kot absolutnega in končnega. Krščanstva ne moremo pretolmačiti v moderno (imanentno) mitologijo, v kateri človeški življenjski elementi zavzemajo končno in najvišjo stopnjo.

Drugi zaključek, ki sledi iz razlike med starimi in modernimi miti, je netočnost Bultmannove analize položaja modernega človeka. To, kar je modernemu človeku tako odvratno, ni mitologija, ampak ideja, da sploh je neko transcendentno, nadčutno božanstvo. Z drugo besedo: človeka ne moti toliko mitološko, neprikladno govorjenje in prikazovanje Boga, kot pa trditev, da sploh obstaja tako Bitje. Ko ljudje govorijo o Bogu kot takem, ki živi v nebesih, vsi vemo, da to ne pomeni, da živi v gornjem stanovanju trinadstropne zgradbe vesolja, kakršnega slika sv. pismo. Od Bultmanna, ki sam trdno veruje v nadčutnega, transcendentnega Boga, bi pričakovali, da bi nam boljše razložil, kaj pomeni božja transcendentnost: vsi se strinjamo, da to ni stvar razdalje. Bultmann toži nad tem, da sv. pismo govori in ravna z nadnaravnim in duhovnim, kot bi bilo naravno in fizično, toda končno je neizogibno, da se poslužujemo metaforičnega ali prisposodnega izražanja, kadar govorimo o duhovnih in nespecialnih elementih življenja. Kaj je napačnega v tem? Ali niso morda stvarni razlogi za tako govorico? Da ponovimo zgoraj načeto vprašanje: ali religija sploh more biti brez

takih kratkih konkretnih zgodbic (ki jih Bultmann imenuje mite), ki vsebujejo globoke resnice o človeških bitjih na splošno? Zdi se, da bi jih bilo zelo težko nadomestiti. Ravno zato, ker so to konkretne zgodbe, vsebujejo tako vsebinsko bogastvo, ki ga ni lahko zajeti v abstraktnih trditvah. Resnica, ki jo te zgodbe vsebujejo, daleč odtehta zgodovinske netočnosti. Saj jih zelo verjetno tudi tisti, ki so jih zapisali, niso umevali kot zgodovinska dejstva. Da beseda ali ime Adam v hebrejskem jeziku pomeni človek, je zelo značilno v tej zvezi.

Bultmannovo prizadevanje demitologizirati sv. pismo izvira iz njegovega prepričanja, da bo tako sv. pismo bolj učinkovito vplivalo na modernega človeka, da se odloči za ali proti Kristusu. To eksistencialno funkcijo biblije je Bultmann tako poudaril, da je zanemaril zgodovinski značaj Kristusa in njegovega življenja, čeprav tega ne zanika. V tem se je pustil čezmerno vplivati od eksistencialistične filozofije. Končno tudi demitologizirano sv. pismo ne bo bolj prepričljivo od takega, kakršno je. Eksistencialni vidik svetopisemskega oznanila, to je, da nas tu, sedaj angažira na pot življenja, ki nam jo Kristus kaže, je brez dvoma eden od bistvenih, a prav tako so važna zgodovinska dejstva in tudi mitologija v Bultmannovem pomenu besede (nadnaravni in čudežni elementi v sv. pismu). Zato tudi nima dosti smisla kritizirati tradicionalno prepričanje mnogih kristjanov, ki brez pridržkov sprejemajo Jezusove čudeže, ako ne spoznamo, da vse to verujejo zaradi osnovnega prepričanja, da je največji čudež Jezus sam in da so po veri v Njegovo vstajenje mnogi dejansko vstopili v novo življenje. Po drugi strani je treba tudi Bultmannu priznati, da, ako odklanja mitološke elemente v sv. pismu, tega ne dela zato, ker odklanja nadnaravno, ampak zato, ker se mu zdi, da mitološko otemnjuje nadnaravno, to je eshatološko dejstvo Jezusa Kristusa kot takega, ki je nadvse pomemben zame, zate, za nas vse tukaj in danes.

Med sobrati

LJUBLJANA

Novomašniki

V mašnike so bili posvečeni na praznik sv. Petra in Pavla v ljubljanski stolnici naslednji diakoni iz nadškofije:

Iz šestega letnika:

1. *Franc Frantar*, roj. 26. februarja 1947 v Kovorju.
2. *Srečko Kolar*, roj. 25. julija 1946 v Domžalah.
3. *Janez Modic*, roj. 31. januarja 1947 pri Sv. Gregorju.

Iz petega letnika:

4. *Andrej Glavan*, roj. 14. oktobra 1943 v Soteski.
5. *Franc Kadunc*, roj. 2. januarja 1949 na Grosupljem.
6. *Janez Kompare*, roj. 3. decembra 1947 v Mengšu.
7. *Ivan Mihelič*, roj. 3. septembra 1947 v ljubljanski bolnišnici (Sodražica).
8. *Franc Novak*, roj. 2. decembra v Dobropolju.
9. *Alojzij Zaplotnik*, roj. 27. oktobra 1947 v ljubljanski bolnišnici (Kočevje).

Iz cistercijanskega reda:

10. *Fr. Jože Kastelic*, roj. 19. marca 1945 v Stični.

Iz frančiškanskega reda:

11. *Fr. Simeon Mavec*, roj. 3. marca 1942 v Borovnici.
12. *Fr. Primož Milavec*, roj. 13. marca 1946 v Ljubljani — Sv. Ciril in Metod.

Iz jezuitskega reda:

13. *Fr. France Baraga*, roj. 22. decembra 1942 na Rakeku.
14. *Fr. France Cukjati*, roj. 15. februarja 1943 v Št. Gotardu.
15. *Fr. Marijan Kranjc*, roj. 8. decembra 1936 v Planini pri Rakeku.
16. *Fr. Janez Mlakar*, roj. 11. februarja 1941 v Srednji vasi v Bohinju, posvečen je bil junija v Dublinu na Irskem.

O s e b n e s p r e m e m b e :

Za dekana teološke fakultete v Ljubljani je bil izvoljen za prihodnji dve akademski leti *dr. Marjan Smolik*, izredni profesor. Za prodekana ljubljanskega dela fakultete je bil izvoljen docent *dr. Franc Rode*, za prodekana mariborskega dela fakultete pa izredni *prof. dr. Štefan Steiner*.

Odpovedali so se župnijam: *msgr. Viktor Zakrajšek*, župnik v Tržiču; *Valentin Bertonec*, župnik v Cerkljah na Gorenjskem; *Pavel Uršič*, župnik v Ljubljani—Moste, in *Janez Krivec*, župnik v Prečni.

Za župnike so bili imenovani: *msgr. Viktor Zakrajšek* za novo župnijo Tržič—Bistrica; *Anton Vidmar* za župnijo Tržič in za soupravitelja župnije Lom; *Anton Gosar*, kaplan v Ljubljani—Polje, za župnijo Cerklje na Gorenjskem; za župnijo Litija *Anton Masnik*.

Za upravitelje so bili imenovani: *Janez Rihar*, kaplan v Ljubljani—Polje, za župnijo Ljubljana—Moste; *Milan Čučnik*, kaplan v Kamniku, za župnijo Krško; *Franc Urbanija*, kaplan v Ljubljani—Št. Vid, za

župnijo Črnomelj; *Franc Mikuž*, kaplan v Železnikih, za župnijo Tržišče; *Stefan Stele*, kaplan v Leskovcu, za župnijo Prečna; *Uinko Dragoš*, kaplan v Predosljah, za župnijo Trebelno; *Alojzij Groznik* za župnijo Gozd; *Janko Žagar-Sanaval* za začasnega upravitelja v Radovljici; *Franc Oražem*, kaplan v Kranju-Šmartin, za župnijo Zasip; *Stefan Stele*, kaplan v Leskovcu, za župnijo Čemšenik in za soupravitelja župnije Št. Gotard.

Za prefekta v malem semenišču v Vipavi je bil določen *Janez Zupet*, semeniški duhovnik.

Premeščen je bil kaplan *Franc Turk* iz Mengša na Brezovico pri Ljubljani.

Za kaplane so bili imenovani semeniški duhovniki oziroma novomašniki: *Gregor Dolšak* za župnijo Ljubljana—Št. Vid; *Franc Frantar* za župnijo Ljubljana—Polje; *Jože Glas* za župnijo Predoslje; *Jože Hauptman* za župnijo Železniki; *Janez Jarc* za župnijo Selca; *Alojzij Kavčič* za župnijo Leskovec; *Srečko Kolar* za župnijo Kamnik; *Jakob Kralj* za župnijo Sv. Križ—Podbočje; *Drago Markuš* za župnijo Šmartno pri Litiji; *Božidar Metelko* za župnijo Zagorje ob Savi; *Martin Mlakar* za župnijo Ljubljana—Koseze; *Janez Modič* za župnijo Šenčur; *Jože Ovniček* za župnijo Kočevje; *Andrej Svete* za župnijo Velike Lašče; *Janez Trnovec* za župnijo Trata—Gorenja vas; *Jože Ūrtovšek* za župnijo Šmarje pri Ljubljani; *Janez Zaletelj* za župnijo Smlednik; *Miha Žnidar* za župnijo Škofja Loka; *Alojzij Snoj* za Radovljico; *Miha Žnidar* za Kranj-Šmartin; *p. Martin Perc*, OFM, kaplan na Viču, za župnijo Marijino oznanjenje v Ljubljani; *p. dr. Bernardin Sušnik*, OFM, kaplan pri Sv. Cirilu in Metodu v Ljubljani, za župnijo Marijino oznanjenje v Ljubljani; *p. Gracijan Strašek*, OFM, kaplan v Mošnjah, za župnijo Vič v Ljubljani; *p. Ambrozij Ūrečič*, OFM, za župnijo Mošnje; *p. Placid Prša*, OFM Cap, za župnijo Štepanja vas v Ljubljani.

Studijski oziroma bolezenski dopust so dobili naslednji: *Uinko Uegelj*, župnijski upravitelj in dekan v Črnomlju, ki je s tem razrešen obeh služb; *Alojzij Groznik*, začasni upravitelj v Tržišču; *Jakob Janša*, upravitelj na Trebelnem; *Franc Maček*, kaplan v Zagorju; *Marijan Peklaj*, prefekt v malem semenišču v Vipavi; *Matija Babnik*, semeniški duhovnik.

Promoviran je bil za doktorja teologije na lateranski univerzi v Rimu *Edvard Škulj*, duhovnik ljubljanske nadškofije. Obenem je končal tudi študij cerkvene glasbe.

Med izseljence v Nemčijo odhajata: *Pavel Uršič*, resignirani župnik v Mostah v Ljubljani, in *dr. Edvard Škulj*.

V misijone na Madagaskar odhaja za pet let *Janez Slabe*, kaplan v Zagorju ob Savi.

Umrl je dne 14. julija 1972 v Radovljici *Franc Sekovanič*, radovljiški župnik, v 77. letu starosti. Rajni se je rodil na Bledu 14. novembra 1895. V letih med obema vojnama je bil kot pater Krizostom zelo znana in delavna osebnost posebno v mladinskem dušnem pastirstvu. Pokopali so ga v nedeljo, 16. julija, v Radovljici.

Naj počiva v miru!

Rajna duhovnika:

Dne 21. julija 1972 je umrl *prelat Teodor Tensundern*, duhovnik münstrske škofije v Nemčiji, dolgoletni dušni pastir Slovencev v Nemčiji, častni konzistorialni svetnik ljubljanske in mariborske škofije, star 82 let. Pokopali so ga na njegovi župniji Recklinghausen z velikimi častmi. Pogreba se je udeležilo okrog 5000 ljudi. Slovence so zastopali izseljenski duhovniki Ivan Ifko, ki se mu je ob grobu tudi zahvalil, nato Vinko Žakelj in Ciril Turk. Naj mu bo Bog plačnik za vse nesebično delo za naše rojake!

Dne 7. avgusta 1972 je umrl v Kamniških planinah *Janez Kotar (DMZ)*, župnik v Litiji, star 56 let. Pokopali so ga na novem delu litijskega pokopališča, za katerega je lani oskrbel slovesno blagoslovitev.

Naj počivata v miru!

MARIBOR

Novi duhovniki

Na praznik sv. apostolov Petra in Pavla, 29. junija, so bili v mariborski stolnici ob 8. uri, v opatijski mestni cerkvi v Celju ob 8. uri, dne 2. julija v proštjski cerkvi v Ptujju in isto nedeljo pri Sv. Emi (zaznamovani s črkami C, P, E) prejeli mašniško posvečenje diakonigojenci bogoslovnega semenišča v Mariboru in diakoni-redovniki:

1. *Cirar Martin*, roj. 1. 1. 1947 v Trbovljah (C).
2. *Drev Emil*, roj. 12. 3. 1943 v Laporju.
3. *Grobelnik Andrej*, roj. 23. 11. 1947 v Zrečah.
4. *Kolar Anton*, roj. 25. 8. 1946 v Celju, biva v Šmarju pri Jelšah (C).
5. *Krašovec Mirko*, roj. 18. 7. 1947 v Podčetrtku (E).
6. *Krašovec Edvard*, roj. 25. 3. 1946 pri Sv. Emi (E).
7. *Napret Ivan*, roj. 4. 2. 1947 na Dolu pri Hrastniku (C).
8. *Pirnat Alojzij*, roj. 28. 9. 1947 v Celju (C).
9. *Potočnik Vinko*, roj. 21. 1. 1947 v Šoštanju.
10. *Požauko Peter*, roj. 18. 4. 1948 v Mariboru.
11. *Pribožič Jože*, roj. 2. 3. 1947 v Brestanici ob Savi (C).
12. *Pušenjak Martin*, roj. 15. 10. 1946 v Ljutomeru.
13. *Rakuša Mirko*, roj. 25. 11. 1946 na Zgornji Poiskavi.

14. *Ratnik Alojz*, roj. 7. 6. 1947 na Tišini.
15. *Štefko Slavko*, roj. 22. 9. 1947 v Murski Soboti.
16. *Trunk Alojz*, roj. 11. 5. 1947 pri Sv. Marjeti niže Ptuja.
17. *Zidanšek Jože*, roj. 17. 1. 1945 v Špitaliču.
18. *Zupančič Ulado*, roj. 15. 5. 1946 v Brežicah (C).

Poleg imenovanih mariborskih diakonov bodo posvečeni redovniki iz mariborske škofije:

Iz minoritskega reda:

1. *P. Janez Žurman*, roj. 11. 12. 1943 pri Sv. Trojici v Halozah.
2. *P. Milan Emilijan Holc*, roj. 28. 8. 1946 pri Sv. Juriju v Ptujju.
3. *P. Franc Mihael Drevenšek*, roj. 15. 9. 1946 pri Sv. Vidu pri Ptujju.
4. *P. Franc Uid Junger*, roj. 15. 9. 1946 pri Sv. Vidu pri Ptujju.
5. *P. Janez Matej Korenjak*, roj. 26. 10. 1946 v Leskovcu v Halozah.

Iz kapucinskega reda:

P. Paškal Prša, roj. 22. 12. 1945 v Veliki Polani v Prekmurju.

Iz salezijanske družbe:

1. *Janez Jelen* (C).
2. *Janez Ulaga* (C).

O s e b n a n a z n a n i l a :

Franc Halas, župnijski upravitelj na Kobilju, je bil umeščen za župnika istotam; *p. Tarzicij Kolenko*, župnijski upravitelj na Ptujjski gori, je bil razrešen souprave župnije Majšperk; *Jože Krošl*, č. kanonik in dekan dekanije Zavrč, je bil na lastno prošnjo razrešen službe dekana in mu je bil podeljen častni naslov „decanus emeritus“; *Franc Obran*, župnijski upravitelj pri Svetinjah, je bil imenovan za župnijskega upravitelja v Majšperku, začasno ostal soupravitelj Svetinj; *Ivan Pucko*, župnik v Zavrču in prodekan, je bil izvoljen in nato imenovan za dekana dekanije Zavrč in istočasno za častnega duhovnega svetovalca; *Martin Rendulič*, duhovni pomočnik v Braslovčah, je bil na lastno prošnjo razrešen in je stopil v stalni pokoj. Obenem je bil sprejet med duhovnike mariborske škofije — inkardiniran; *Janez Sukič*, roj. 21. 2. 1910 v Domajševcih, ordiniran 4. 7. 1937, župnijski upravitelj v Vorderbergu-Blače v celovski škofiji, je bil na lastno prošnjo eskardiniran in inkardiniran v krško-celovško škofijo.

Janko Cigala, semeniški duhovnik, je bil imenovan za prefekta Slomškovega dijaškega semenišča v Mariboru; *Martin Cirar*, novomašnik, je bil imenovan za prefekta v Slomškovem dijaškem semenišču v Mariboru; *Jožef Gider*, semeniški duhovnik, je bil nastavljen za ka-

plana v Slovenjem Gradcu; *Jožef Goličnik*, kaplan pri Sv. Martinu v Velenju, je bil imenovan za župnijskega upravitelja župnije sv. Cirila in Metoda na Tezmem v Mariboru; *Jožef Gomboc*, kaplan v Hrastniku, je bil prestavljen za kaplana v Turnišče v Prekmurju; *Ciril Kocbek*, kaplan v Lendavi, je bil prestavljen za kaplana v Črenšovce v Prekmurju; *Franc Kodila*, semeniški duhovnik, je bil imenovan za župnijskega upravitelja pri Sv. Benediktu v Kančevcih; *dr. Franc Kramberger*, prefekt Slomškovega dijaškega semenišča, je bil imenovan za ravnatelja zavoda; *Franc Kraner*, semeniški duhovnik, je bil nastavljen za kaplana v Št. Ilj pod Turjakom; *Štefan Kuhar*, kaplan v Turnišču, je bil prestavljen za kaplana k Sv. Pavlu pri Preboldu; *Jožef Kužnik*, semeniški duhovnik, je bil nastavljen za kaplana pri Sv. Danijelu v Celju; *Alfonz Lambret*, semeniški duhovnik, je bil nastavljen za kaplana v Pišecah; *Stanislav Lipovšek*, kaplan pri Sv. Danijelu v Celju, je bil razrešen in mu je bil dovoljen študijski dopust; *Franc Merkač*, župnik pri Sv. Lenartu pri Veliki Nedelji, se je iz zdravstvenih razlogov odpovedal župniji in stopil v stalni pokoj; *Marijan Nemeč*, semeniški duhovnik, je bil nastavljen za kaplana pri Sv. Martinu v Velenju; *dr. Stanko Ojnik*, profesor Teološke fakultete, je bil razrešen uprave župnije sv. Cirila in Metoda v Mariboru; *Uenčeslav Pivec*, semeniški duhovnik, je bil imenovan za upravitelja župnije Tinje; *Jožef Potočnik*, župnik pri Sv. Barbari v Slov. goricah, se je odpovedal župniji in stopil v stalni pokoj; *Stanko Praznik*, semeniški duhovnik, je bil nastavljen za kaplana v Slivnici pri Mariboru; *Martin Pušenjak*, novomašnik, je bil nastavljen za kaplana pri Sv. Marjeti niže Ptuja; *Franc Režonja*, semeniški duhovnik, je bil nastavljen za kaplana v Lendavi; *Leopold Selčan*, kaplan v Slov. Gradcu, je bil imenovan za župnijskega upravitelja v Račah; *Franc Serec*, semeniški duhovnik, je bil nastavljen za kaplana v Brestanici ob Savi; *Jožef Šipoš*, kaplan pri Sv. Marjeti niže Ptuja, je bil imenovan za župnijskega upravitelja pri Sv. Lenartu pri Veliki Nedelji; *Mirko Štabuc*, semeniški duhovnik, je bil nastavljen za kaplana pri Sv. Juriju ob Ščavnici; *Marko Tostovršnik*, semeniški duhovnik, je bil imenovan za kaplana v Hrastniku; *Izidor Ueleberi*, kaplan v Beltincih, je bil imenovan za župnijskega upravitelja v Jarenini; *Ivan Uodeb*, č. kanonik, župnik in dekan na Vidmu ob Savi, se je zaradi bolehnosti odpovedal župniji in službi dekana. Podeljen mu je bil častni naslov „decanus emeritus“ in podeljen bolezenski dopust; *Karel Uogrin*, kaplan v Št. Ilju pod Turjakom, je bil imenovan za upravitelja župnije Sv. Barbara v Slov. goricah; *Viktor Uratarič*, kaplan v Pišecah, je bil prestavljen za kaplana v Beltincih; *Franc Zdolšek*, ekonom bogoslovnega in dijaškega semenišča v Mariboru, je bil razrešen uprave župnije Rače; *Janez Zorko*, župnijski upravitelj v Gornjem gradu, je bil imenovan za župnijskega upravitelja v Vidmu ob Savi, začasno je ostal soupravitelj Gornjega grada; *msgr. Ivan Žličar*, ravnatelj Slom-

škovega dijaškega semenišča, je bil na lastno prošnjo razrešen službe ravnatelja in mu je podeljen bolezenski dopust; *Karel Bedernjak*, kaplan pri Sv. Juriju ob Ščavnici, je bil razrešen in mu je bil podeljen študijski dopust za študij v Rimu; *Štefan Čakš*, župnik v Pišecah, se je odpovedal župniji in je stopil v stalni pokoj; *Miloš Ferk*, župnijski upravitelj v Cezanjevcih, je bil na lastno prošnjo razrešen uprave župnije in je stopil v stalni pokoj; *dr. Karel Jeler*, župnijski upravitelj v Brežicah, je bil imenovan za dekana dekanije Videm ob Savi in za škofijskega duhovnega svetovalca; *Ivan Kolenko*, župnik v Brestanici ob Savi, je bil imenovan za soupravitelja župnije Koprivnica; *Alfonz Korbun*, župnijski upravitelj na Vurbergu, je razrešen in imenovan za župnijskega upravitelja v Cezanjevcih; *p. Maks Klanjšek*, župnijski upravitelj Sv. Jurija v Ptuju, je imenovan za soupravitelja župnije Vurberg; *dr. Zdenko Lovše*, sedaj župnijski upravitelj v Wienerherbergu, je bil ekskardiniran in inkardiniran v dunajsko nadškofijo; *Janez Nanut*, župnijski upravitelj v Senovem, je bil razrešen souprave župnije Koprivnica; *Franc Obrban*, župnijski upravitelj v Majšperku, je bil razrešen souprave Svetinj; *Bogdan Štiberc*, župnijski upravitelj v Stranicah, je bil imenovan za župnijskega upravitelja pri Svetinjah; *Štefan Vereš*, župnijski upravitelj pri Sv. Kunigundi na Pohorju in soupravitelj Skomarij, odide za eno leto kot izseljeniški duhovnik v Berlin; *Ivan Uodeb*, č. kanonik, začasno na bolezenskem dopustu, je bil imenovan za župnijskega upravitelja v Stranicah; *Jožef Zamuda*, kaplan pri Sv. Križu na Slatini, je bil prestavljen za vikarja-namestnika k Sv. Kunigundi na Pohorju in za Skomarje; *Branko Zemljak*, kaplan v Ormožu, je bil imenovan za župnijskega upravitelja v Pišecah; *Franc Zdolšek*, ekonom bogoslovnega in dijaškega semenišča, je bil umeščen za stolnega kanonika.

U m r l a : Dne 13. junija je umrl v mariborski bolnici *Martin Erhatic*, upokojeni župnik pri Sv. Jakobu v Slovenskih goricah, rojen 1. 11. 1883 pri Sv. Lenartu pri Veliki Nedelji, v mašnika posvečen 25. 7. 1909.

Dne 18. junija je umrl v Radomljah pri Kamniku *Miloš Čarf*, upokojeni župnijski upravitelj, rojen 29. 12. 1889 v Gonovecah v župniji Šmihel na Koroškem, v mašnika posvečen 24. 6. 1917 na Plešivcu (Tanzenberg). — Naj počivata v miru!

KOPER

O s e b n e s p r e m e m b e :

Župnijski in dekanski službi sta se iz zdravstvenih razlogov odpovedala: *Msrgr. Leopold Jurca* župniji in dekaniji Koper, ostane še na-

dalje prošt in generalni vikar, in *Ludovik Likar*, župnik in dekan v župniji Kobarid.

Za novega župnika v Kopru je imenovan *dr. Bojan Ravbar*, za župnijo Kobarid pa *Franc Rupnik*, dosedanji župnik v Spodnji Idriji.

Za župnika v Podgradu—Starad je bil imenovan *Rado Šonc*, župnik v Košani.

Za župnijskega upravitelja na Slapu je imenovan *dr. Anton Požar*, profesor v malem semenišču v Vipavi, ki pa nadalje opravlja profsorsko službo.

Za župnijskega upravitelja v Spodnji Idriji je imenovan *Stanko Ipavec*, župnijski upravitelj v Drežnici.

Za župnijskega upravitelja v Košani—Suhorju je imenovan *Stefan Strle*, župnijski upravitelj v Podgradu in Staradu.

Za župnijskega upravitelja v Drežnici je imenovan *Silvo Leban*, kaplan v Izoli.

Med izseljence v Nemčijo odhaja *Jožko Bucik* in zapušča upravo župnije Studeno.

Ivan Maslo, kaplan v Piranu, je imenovan za župnijskega upravitelja v Studenem.

Ivanu Pojavniku, kaplanu v Postojni, se dovoli študijski dopust.

August Ipavec, kaplan v Kobaridu, je prestavljen za kaplana v Idrijo.

Upokojeni kobariški dekan *Ludovik Likar* se bo naselil v Livku. *Alojzij Kodemac* se je zaradi starosti odpovedal upravi župnije Kožbana. *Franc Gombač*, upravitelj v Zagorju, je nastopil dvomesečni dopust. V njegovi odsotnosti soupravlja župnijo *Jožko Kovačič* iz Knežaka.

Za redne kaplane so imenovani:

Lojze Kobal, imenovan za kaplana v Izolo.

Ivan Likar, imenovan za kaplana v Komen.

Peter Pipan, imenovan za kaplana v Klanec.

Bogdan Saksida, imenovan za kaplana v Postojno.

Letošnji novomašniki, ki so bili posvečeni na praznik sv. Petra in Pavla ob 10. uri v župnijski cerkvi v Idriji:

1. *Bogdan Saksida*, Dornberk, roj. 28. 3. 1946.
2. *Dominik Brus*, Jagršče, roj. 27. 7. 1944.
3. *Igor Lovišček*, Kanal ob Soči, roj. 25. 11. 1944.
4. *Emil Peternel*, Spodnja Idrija, roj. 6. 11. 1944.
5. *Jožko Pirc*, Idrija, roj. 28. 3. 1948.

6. *Marijan Rozman*, Šmihel, roj. 7. 12. 1946.
7. *Ciril Sorč*, Štomaž, roj. 8. 5. 1946.
8. *Stanislav Uršič*, Drežnica, roj. 11. 3. 1946.

Ustanovljen je škofijski svet za pastoralno sociologijo. Vanj so imenovani trije člani: *dr. Rafko Valenčič*, dekan *Stanko Medvešek* in župni upravitelj *Niko Štrancar*.

Umrla: Dne 28. aprila 1972 v Ljubljani salezijanski duhovnik *Stanko Rebek*. Rodil se je 7. junija 1908 v Trstu. Ordiniran je bil 1937. Deloval je na Hrvaškem in zadnja leta kot misijonar v Sloveniji.

Dne 15. maja 1972 je umrl v Beogradu misijonar sv. Vincencija Pavelskega *Jože Fidler*. Rodil se je 18. februarja 1893 v Sv. Juriju pri Celju. Ordiniran je bil 9. februarja 1912.

Naj oba počivata v božjem miru!

Z D A

PUEBLO, Colorado

Tu je 6. marca umrl *o. Danijel Gnidica OSB*. Bil je domačin, že tam rojen in je postal župnik na župniji, kjer je bil rojen. Posvečen je bil 18. junija 1935 v Denverju. Pokopan je pri Sv. Križu, Canon City, Colo. R. I. P.

MILWAUKEE, Wis.

O. Anton Prosen, ki je bil ordiniran lanskega leta ter je imel svojo novo mašo pri Sv. Lovrencu v Clevelandu, je postal po odloku papeža Pavla VI. vitez božjega groba. Namen reda je obramba svetih krajev v Jeruzalemu in drugod v Sveti deželi. G. Prosen je član Sodišča za srednji vzhod v Beirutu, Libanonu in križar Svete dežele v Washingtonu DC, član Katoliške teološke družbe. Je tudi ravnatelj Visoke šole škofa Benneta v Marion, Indiana. Čestitamo!

DAYTON, Ohio

Rev. Gabrijel J. Rus je bil imenovan kot direktor Mednarodne vzgoje na univerzi v Daytonu. Dolžnosti ima: svetovati tujim študentom na univerzi, tudi posredovati programe tujih univerz in voditi v vseh primerih mednarodno vzgojo pri študentski zamenjavi. Dolžnost je prevzel 15. avgusta 1972. Čestitamo!

OMNES UNUM — vez slovenskih duhovnikov v zamejstvu. — Izdaja in ureja: Konzorcij lista „Omnes unum“, Via della Sagrestia 17, 00120 Citta del Vaticano. — Upravo lista vodi in ga tiska: Družba sv. Mohorja v Celovcu. — Za list odgovarja: dr. Janez Polanc. (Naslov obeh je: Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt, Austria, Europa)

